



Institute for Research
Planning in Higher Education

Higher Education Letter

Print ISSN: 2008-4617

Online ISSN: 2783-2139



National Organization for
Educational Testing

The Effect of Social Factors on Engineering Students' Academic Engagement Mediated by a Sense of Belonging to the Academic Environment

Mehdi Abolghasemi Najafabadi¹, Kamal Nosrati Heshi², Morteza Golshani Gehraz³

1. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran; (Corresponding author), Email: mah.abolghasemi@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran. Email: kamalnosrati1367@cfu.ac.ir

3. Master of Educational Psychology, Allameh Amini University of Educational Sciences, Tabriz, Iran. Email: morteza.golshani.g@gmail.com

Article Info

ABSTRACT

Article Type:
Research Article

Received:
2025.04.04

**Received in
revised form:**
2025.08.03

Accepted:
2025.09.08

Published online:
2025.09.28

Objective: The aim of the present study was to investigate the effect of social factors on engineering students' academic engagement mediated by a sense of belonging to the academic environment.

Methods: This research was descriptive-correlational and was conducted using structural equation modeling. The statistical population included undergraduate students at Isfahan University of Technology in the academic year 2023-2024, and the statistical sample was selected using a multi-stage cluster method. The measurement tools included the Family Support Perception Questionnaire (Prosdiato & Heller, 1983), Student Academic Support (Maser & Thompson, 2009), Social Support Questionnaire (Wax et al., 1986), Academic Belonging Questionnaire (Anderson et al., 2002), and Academic Engagement Questionnaire (Martin & Jackson, 2008). Data were analyzed with SPSS and AMOS software.

Results: The findings indicate a relationship between social, family, and academic support with academic engagement, as well as an indirect relationship between these variables and the mediation of a sense of academic belonging. In addition, there is a relationship between social, academic, and family support with a sense of academic belonging, and between a sense of academic belonging and academic passion.

Conclusion: The findings indicate that families, communities, and universities should note that supporting students will lead to increased academic engagement when, first of all, they take steps to strengthen students' sense of belonging to the academic environment.

Keywords: Family support, University support, Community support, Academic fascination, Academic engagement

Cite this article: Abolghasemi Najafabadi, Mehdi; Nosrati Heshi, Kamal; Golshani Gehraz, Morteza (2025). The Effect of Social Factors on Engineering Students' Academic Engagement Mediated by a Sense of Belonging to the Academic Environment. *Higher Education Letter*, 18(71), 165-184. DOI: 10.22034/hel.2025.2042590.2004



© The Author(s).

Publisher: Institute for Research & Planning in Higher Education & National Organization of Educational Testing (NOET)



مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی عالی

نامه آموزش عالی

شاپان: ۴۶۱۷-۲۰۰۸ | شاپا الکترونیکی: ۲۱۳۹-۲۷۸۳



سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی

تأثیر عوامل اجتماعی بر شیفتگی تحصیلی دانشجویان مهندسی با میانجی‌گری احساس تعلق به محیط آکادمیک

مهدی ابوالقاسمی نجف‌آبادی^۱، کمال نصرتی هشی^۲، مرزئی گلشانی گهرراز^۳
 ۱. استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران؛ (نویسنده مسئول)، رایانامه: mah.abolghasemi@gmail.com
 ۲. استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه: kamalnosrati1367@cfu.ac.ir
 ۳. کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه علوم تربیتی علامه امینی، تبریز، ایران. رایانامه: morteza.golshani.g@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر عوامل اجتماعی بر شیفتگی تحصیلی دانشجویان مهندسی با میانجی‌گری احساس تعلق به محیط آکادمیک بود.
دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۱۵	روش پژوهش: این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بوده و با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری انجام گرفت. جامعه آماری شامل دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه صنعتی اصفهان در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود و نمونه آماری به روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شد. ابزارهای اندازه‌گیری شامل پرسشنامه ادراک حمایت خانواده (پروسدیاتو و هلر، ۱۹۸۳)، حمایت دانشگاهی از دانشجویان (مازر و تامسون، ۲۰۰۹)، پرسشنامه حمایت اجتماعی (واکس و همکاران، ۱۹۸۶)، پرسشنامه احساس تعلق آکادمیک (اندرسون و همکاران، ۲۰۰۲) و پرسشنامه شیفتگی تحصیلی (مارتین و جکسون، ۲۰۰۸) بود. داده‌ها با نرم‌افزارهای SPSS و AMOS تحلیل شدند.
اصلاح: ۱۴۰۴/۰۵/۱۲	یافته‌ها: یافته‌ها نشان‌دهنده وجود رابطه میان حمایت‌های اجتماعی، خانوادگی و دانشگاهی با شیفتگی تحصیلی و همچنین وجود رابطه غیرمستقیم این متغیرها با میانجی‌گری احساس تعلق آکادمیک است. علاوه بر این، میان حمایت‌های اجتماعی، دانشگاهی و خانوادگی با احساس تعلق آکادمیک و میان احساس تعلق آکادمیک با شیفتگی تحصیلی رابطه وجود دارد.
پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۱۷	نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان می‌دهند که خانواده، اجتماع و دانشگاه باید توجه داشته باشند که حمایت از دانشجویان زمانی به افزایش شیفتگی تحصیلی آنها منجر می‌شود که پیش از هر چیز اقداماتی برای تقویت احساس تعلق دانشجویان به محیط آکادمیک انجام دهند.
انتشار: ۱۴۰۴/۰۷/۰۶	واژه‌های کلیدی: حمایت خانواده، حمایت دانشگاه، حمایت جامعه، شیفتگی تحصیلی، احساس تعلق آکادمیک

استناد: ابوالقاسمی نجف‌آبادی، مهدی؛ نصرتی هشی، کمال؛ گلشانی گهرراز، مرزئی (۱۴۰۴). تأثیر عوامل اجتماعی بر شیفتگی تحصیلی دانشجویان مهندسی با میانجی‌گری احساس تعلق به محیط آکادمیک. نامه آموزش عالی، ۱۸(۷۱)، ۱۶۵-۱۸۴.
 DOI: 10.22034/hel.2025.2042590.2004



ناشر: مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی و سازمان سنجش آموزش کشور حق مؤلف © نویسندگان.

مقدمه

شیفتگی مفهومی است که توسط سیکس زنت میهالی^۱ (۲۰۰۰) در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ مطرح شد. او تلاش کرد تا بفهمد چه عاملی باعث می‌شود افراد بدون دریافت هیچ‌گونه پاداش بیرونی، برای مدت طولانی سخت کار کنند. برای مثال، هنرمندان برای مدت‌های طولانی روی یک اثر کار می‌کردند و فقط وقتی فکر می‌کردند کارشان تمام شده است، آن را رها می‌کردند. سپس با همان مقدار انرژی روی یک پروژه جدید تمرکز می‌کردند. سیکس زنت میهالی نتیجه گرفت که در فرایند آفرینش هنری، هنرمندان در وضعیتی لذت‌بخش از شیفتگی هستند که بارها و بارها به دنبال دستیابی به آن هستند. فعالیت‌هایی که شیفتگی تولید می‌کند، خودکار یا خودپاداش‌دهنده هستند؛ به عبارت دیگر، فرد این فعالیت را برای پاداش بیرونی انجام نمی‌دهد، بلکه به این دلیل است که از خود فعالیت لذت می‌برد (اولچار و همکاران^۲، ۲۰۲۱، ص ۹۱۲).

تجربه شیفتگی به‌طور منفی با شاخص‌های بیماری، مانند اضطراب عمومی (آساکاوا^۳، ۲۰۱۰)، اضطراب عملکرد (فولگار و همکاران^۴، ۲۰۱۳)، و علائم افسردگی (موزینگ و همکاران^۵، ۲۰۱۸)، ارتباط دارد. همچنین شیفتگی منجر به عملکرد بالاتر، هم در کار (سالانوا و همکاران^۶، ۲۰۰۶) و هم در حوزه آکادمیک (ریجاوک و همکاران^۷، ۲۰۱۶؛ ۲۰۱۷؛ سومایا و دارلینگ^۸، ۲۰۱۸) می‌شود. به‌طور کلی، شیفتگی حالتی است که لحظه‌ای خوشایند و مرتبط با پیامدهای مفید و بلندمدت را ایجاد می‌کند (اولچار و همکاران^۲، ۲۰۲۱، ص ۹۱۳-۹۱۲). شیفتگی یکی از روش‌های مؤثر در تشویق انگیزه مثبت مداوم و درونی در فرد است. به دلایل مذکور، کاربرد شیفتگی برای بسیاری از جنبه‌های زندگی و یکی از مهم‌ترین آنها، آموزش و تحصیل پیشنهاد شده است (سلیگمن و سیکس زنت میهالی^۹، ۲۰۰۱). در واقع در یک محیط آکادمیک و تحصیلی، شیفتگی با تعهد، انگیزه، موفقیت و پشتکار بالاتر و درک و فهم بهتر ارتباط دارد (اولچار و همکاران^۲، ۲۰۲۱: ۹۱۳). بنابراین انتظار می‌رود در محیط علمی مدرسه‌ها و دانشگاه‌ها شرایطی ایجاد شود تا منجر به ارتقای سطح شیفتگی تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان شود.

علی‌رغم اینکه انتظار می‌رود در مدرسه‌ها شیفتگی تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان نسبت به فعالیت‌های درسی و آموزشی تقویت شود، مطالعه وضع موجود نشان می‌دهد در این زمینه کاستی‌های زیادی وجود دارد. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که این مسئله نه تنها در ایران بلکه در سطح جهانی نیز به‌عنوان یک چالش جدی مطرح است. بر اساس گزارش سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)، سپری کردن مقاطع

1. Csikszentmihalyi
2. Olčar et al.
3. Asakawa
4. Fullagar et al.
5. Mosing et al.
6. Salanova et al.
7. Rijavec et al.
8. Sumaya & Darling
9. Seligman & Csikszentmihalyi

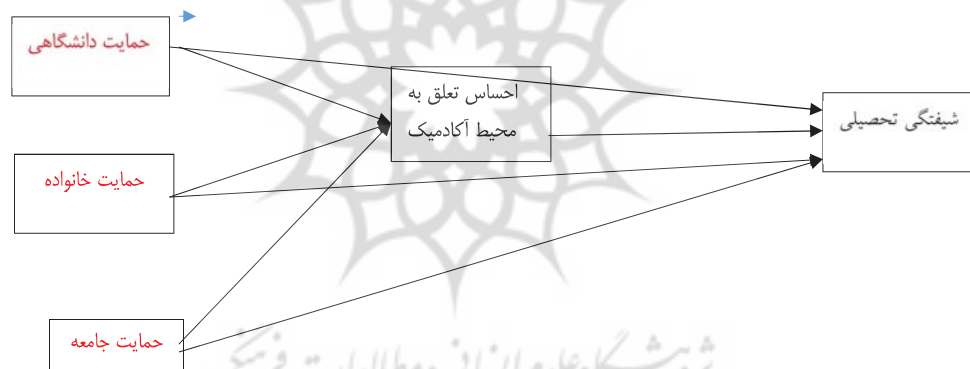
تحصیلی در مدرسه و دستیابی به مدارج علمی بالاتر همچنان یک چالش جهانی است؛ به گونه‌ای که هر ساله میلیون‌ها دانش‌آموز ترک تحصیل می‌کنند و شمار زیادی از آنان احساس بی‌حوصلگی، بی‌انگیزگی و تمایل به جدایی از آموزش رسمی دارند (یونسکو^۱، ۲۰۲۱). این دانش‌آموزان جدا شده از تحصیل با پیامدهای نامطلوب متعددی مواجه می‌شوند. طبق پژوهش بیات و ملاشاهی (۱۴۰۱)، بازماندگی از تحصیل و ترک تحصیل یکی از چالش‌های اساسی نظام آموزش و پرورش ایران است که در سال‌های اخیر به ویژه پس از همه‌گیری کووید-۱۹ و غیرحضور شدن آموزش‌ها رشد چشمگیری داشته است. مشکلات مشابه در آموزش عالی هم به فراوانی گزارش شده است. برای مثال، پژوهش میرزایی‌خواه و همکاران (۱۴۰۱) نشان می‌دهد که دانشجویان در زمینه تحصیل از شیفتگی تحصیلی مناسبی برخوردار نیستند و این مشکل حتی در بین دانشجویان استعداد درخشان هم دیده می‌شود. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که مهم‌ترین عوامل مؤثر بر افت تحصیلی عبارت‌اند از: نبود انگیزه کافی، لذت نبردن از مطالعه، مشکلات روحی ناشی از ناسازگاری با محیط، پایین بودن کیفیت تدریس استادان، استاندارد نبودن سؤال‌های امتحانی، نبود سیستم تشویق، بی‌توجهی مسئولان به دانشجویان استعداد درخشان و ضعف در برنامه‌ریزی مناسب آموزشی. همچنین حکمت‌پور (۱۴۰۰)، کارشناس مسئول مرکز مشاوره و آموزش‌های اجتماعی دانشگاه شهید بهشتی اذعان داشته است که آمار بالای افت تحصیلی به صورت ترک تحصیل، اخراج و توقف در تحصیل خسارت‌های سنگینی از نظر هزینه‌های آموزشی به نظام آموزش عالی در سراسر جهان وارد می‌کند. در ایران نیز این مسئله از مهم‌ترین معضلات کنونی نظام آموزشی است و هر سال مبالغ قابل توجهی از بودجه کشور را هدر می‌دهد و سبب می‌شود نیروهای بالقوه و سرمایه‌های انسانی جامعه بی‌ثمر بمانند. نتایج پژوهش اسماعیل‌پور بندبنی و همکاران (۱۳۹۶) نیز نشان می‌دهد دانشجویان در معرض افت تحصیلی قرار دارند. از جمله دلایل آن نیز می‌توان به عوامل اجتماعی همچون وضعیت اشتغال پدر، سطح تحصیلات مادر و به‌طور کلی نابسامانی در حمایت خانوادگی اشاره کرد. وضعیت اشتغال دانشجویان در سطح جامعه نیز از دیگر عوامل مؤثر بر افت تحصیلی است. در همین راستا، پژوهش نوروزی و همکاران (۱۳۹۲) نیز تأکید بر آن دارد که مجموعه‌ای از عوامل اجتماعی نظیر فقر اقتصادی خانواده‌ها، فقر فرهنگی، شلوغی محیط زندگی، تأمین نشدن نیازهای عاطفی، بی‌علاقگی والدین به تحصیل فرزندان، بها ندادن به جایگاه افراد تحصیل کرده در جامعه، اطمینان نداشتن به آینده شغلی، پایین بودن سطح سواد اجتماعی و نبود فرصت‌های شغلی متناسب با تحصیلات از مهم‌ترین دلایل افت تحصیلی متریان و دانشجویان به شمار می‌رود. بنابراین، با توجه به مطالب بیان‌شده، عوامل گوناگونی می‌توانند بر شیفتگی تحصیلی تأثیرگذار باشند و بررسی نقش عوامل اجتماعی و سایر مؤلفه‌های مرتبط در این زمینه اهمیت ویژه‌ای دارد.

بر اساس تحقیقات فوق می‌توان نتیجه گرفت که در سال‌های اخیر پژوهش‌های متعددی در حوزه شیفتگی

1. Unesco

تحصیلی با هدف غلبه بر مسائل یادشده انجام گرفته است. اما وجه تمایز و نوآوری پژوهش حاضر در مقایسه با تحقیقات گذشته آن است که این تحقیق با هدف ارتقای شیفتگی تحصیلی دانشجویان، به بررسی تأثیر عوامل اجتماعی (حمایت دانشگاهی، حمایت خانواده و حمایت جامعه) بر شیفتگی تحصیلی دانشجویان مهندسی می‌پردازد. در این پژوهش، احساس تعلق به محیط آکادمیک و دانشگاه به‌عنوان متغیر میانجی در نظر گرفته شده است؛ موضوعی که در تحقیقات پیشین کمتر مورد توجه قرار گرفته است. از این‌رو، پژوهش حاضر مطالعه‌ای نو و بدیع در این زمینه محسوب می‌شود. در ادامه، مدل نظری تحقیق برگرفته از فرضیه‌های پژوهش ارائه می‌شود.

۱. بین حمایت خانواده و شیفتگی تحصیلی دانشجویان مهندسی رابطه معنی‌دار و مستقیم وجود دارد.
۲. بین حمایت جامعه و شیفتگی تحصیلی دانشجویان مهندسی رابطه معنی‌دار و مستقیم وجود دارد.
۳. بین حمایت دانشگاه و شیفتگی تحصیلی دانشجویان مهندسی رابطه معنی‌دار و مستقیم وجود دارد.
۴. بین عوامل اجتماعی (حمایت خانواده، حمایت جامعه و حمایت دانشگاه) و شیفتگی تحصیلی دانشجویان مهندسی از طریق میانجی احساس تعلق به محیط آکادمیک رابطه معنی‌دار و غیرمستقیم وجود دارد.



شکل (۱) مدل مفهومی تحقیق

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

سیکس‌زنت‌میهایلی (۲۰۰۰/۱۹۷۰)، شیفتگی را حالتی از اشتیاق و جذب کامل در فعالیت به خاطر خود فعالیت تعریف کرده است. شیفتگی معمولاً زمانی رخ می‌دهد که تمرکز بالا باشد، مهارت‌ها و چالش‌ها هم در سطح بالا و در تعادل باشند، اهداف روشن باشند و بازخورد فوری و بدون ابهام دریافت شود (سیکس‌زنت‌میهایلی و همکاران، ۲۰۰۵؛ فونگ و همکاران، ۲۰۱۴؛ مونتا، ۲۰۱۲). در این شرایط، فرد به حالتی از شیفتگی دست

1. Csikszentmihalyi et al.
2. Fong et al.
3. Moneta

می‌یابد که با ویژگی‌هایی مانند احساس کنترل، ادغام عمل و آگاهی، کاهش خودآگاهی و از دست دادن حس زمان مشخص می‌شود (سیکس زنت میهالی، ۲۰۰۰/۱۹۷۰).

عوامل متعددی بر شیفتگی تحصیلی اثر می‌گذارند که بر اساس پژوهش‌های موجود نقش عوامل اجتماعی چشم‌گیر است. عوامل اجتماعی می‌توانند در سطوح مختلف بر انگیزه، اشتیاق و شیفتگی متربیان اثر بگذارند؛ از جمله این عوامل، حمایت تحصیلی، جو روانی - اجتماعی و سایر عوامل فردی و اجتماعی هستند (دشتی فردویی، ۱۴۰۱). در این راستا، حمایت جامعه نیز در ارتقای اشتیاق و شیفتگی به تحصیل در متربیان از جمله دانشجویان در تحقیقات مورد تأکید قرار گرفته است؛ میرزایی فندخت و همکاران (۱۳۹۹) در بررسی نقش حمایت جامعه در اشتیاق تحصیلی دانشجویان پرستاری و مامایی دریافتند که حمایت جامعه و کمال‌گرایی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در ایجاد اشتیاق و علاقه و شیفتگی به تحصیل در دانشجویان است.

خانواده نیز به‌عنوان یکی از نهادهای اجتماعی، تأثیر بسزایی بر اشتیاق و شیفتگی تحصیلی دارد. بیان‌فر و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی نشان دادند که جو عاطفی خانواده و حمایت تحصیلی با اشتیاق و شیفتگی تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت دارد و این عوامل می‌توانند شیفتگی تحصیلی را افزایش دهند. همچنین، عوامل دانشگاهی نیز در این زمینه نقش مهمی ایفا می‌کنند. نتایج مطالعه گامپ^۱ (۲۰۰۴) نشان داد که توجه استادان و مربیان به دانشجویان و حضور آنها در کلاس از مهم‌ترین عوامل انگیزشی و اشتیاق‌برانگیز برای دانشجویان عنوان شده است. بنابراین، می‌توان گفت عوامل اجتماعی همچون حمایت خانواده، جامعه و دانشگاه در اشتیاق و شیفتگی به تحصیل دانشجویان تأثیرگذار است.

افزون بر این، مطالعات موجود نشان می‌دهد عوامل اجتماعی بر احساس تعلق و دلبستگی نسبت به دانشگاه تأثیر دارند؛ خراباتی و یزدانفر (۱۳۹۵) تأکید کرده‌اند که عوامل اجتماعی و مکانی در ایجاد دلبستگی به دانشگاه و خوابگاه دانشجویی نقش دارند. با در نظر گرفتن مشارکت در سطح دانشگاه به منزله احساس تعلق به آن، گنجی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود نشان دادند که عوامل اجتماعی نظیر سیاست‌های حمایتی دانشگاه بر مشارکت فرهنگی دانشجویان در دانشگاه مؤثرند. علاوه بر این، نتایج پژوهش‌ها از ارتباط دلبستگی و احساس تعلق به دانشگاه و مدرسه با اشتیاق و شیفتگی تحصیلی حکایت دارند. مؤمنی و همکاران (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای دریافتند که احساس تعلق به محیط آموزشی با اشتیاق و شیفتگی تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت دارد.

بر اساس این چارچوب نظری، می‌توان فرض کرد که بین عوامل اجتماعی با اشتیاق و شیفتگی تحصیلی رابطه‌ای وجود دارد. همچنین، شواهد نشان‌دهنده احتمال ارتباط بین احساس تعلق آکادمیک و شیفتگی تحصیلی است. از سوی دیگر، ممکن است عوامل اجتماعی با احساس تعلق به محیط دانشگاه نیز مرتبط باشند. علاوه بر این، این احتمال وجود دارد که عوامل اجتماعی از طریق میانجی‌گری احساس تعلق به محیط آکادمیک بر شیفتگی

تحصیلی تأثیر بگذارند. بر این اساس، می‌توان تأثیر عوامل اجتماعی بر شیفتگی تحصیلی را با توجه به نقش میانجی‌گر احساس تعلق آکادمیک بررسی کرد.

بررسی پیشینه پژوهش نشان‌دهنده مطالعات متعددی در زمینه ارتباط بین شیفتگی تحصیلی و عوامل اجتماعی است. در ادامه به برخی از این پژوهش‌ها اشاره می‌شود. السید و همکاران^۱ (۲۰۲۴) در پژوهشی نشان دادند که بین انگیزه تحصیلی و حمایت اجتماعی ادراک‌شده رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. تحلیل رگرسیون سلسله‌مراتبی نشان داد که ۱۲/۹ درصد از واریانس انگیزه تحصیلی از طریق حمایت اجتماعی ادراک‌شده و سطح تحصیلات قابل توضیح است. نستیتی و همکاران^۲ (۲۰۲۳) دریافتند که انگیزه پیشرفت، حمایت اجتماعی و خودکارآمدی تأثیر معناداری بر شیفتگی تحصیلی دارند. به‌ویژه، انگیزه پیشرفت و خودکارآمدی تأثیر مثبت بر شیفتگی تحصیلی داشتند، درحالی‌که حمایت اجتماعی تأثیر قابل توجهی نشان نداد. این یافته‌ها برای بهبود عملکرد تحصیلی فراگیران در دوران همه‌گیری کاربرد دارد.

پدلر و همکاران^۳ (۲۰۲۲) گزارش کردند که دانشجویان با احساس تعلق بالاتر، انگیزه و لذت بیشتری در تحصیلات خود تجربه می‌کنند، درحالی‌که دانشجویان با احساس تعلق پایین‌تر، سطوح کمتری از انگیزه و لذت را گزارش کردند. این مطالعه بر اهمیت احساس تعلق در مؤسسات آموزش عالی تأکید دارد، زیرا این عامل می‌تواند انگیزه، اشتیاق و پیشرفت تحصیلی دانشجویان را تقویت کند. مارلی و ویلکاکس^۴ (۲۰۲۲) با استفاده از تحلیل‌های رگرسیون دو متغیره و چندگانه نشان دادند که حمایت‌های اجتماعی-تحصیلی از سوی خانواده و هم‌تایان، پیش‌بینی‌کننده انگیزه تحصیلی و معدل ترم اول دانشجویان است. دنیل و همکاران^۵ (۲۰۲۱) دریافتند که اضطراب دانش‌آموزان و حمایت اجتماعی معلمان (از دیدگاه والدین) پیش‌بینی‌کننده‌های مهمی برای تغییرات انگیزه تحصیلی هستند.

غریبی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی نشان دادند که مؤلفه ارتباط در عملکرد خانواده و تاب‌آوری، توانایی تبیین اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان را دارد. از آنجا که اشتیاق تحصیلی تحت تأثیر رفتارهای والدین و تاب‌آوری شکل می‌گیرد، آموزش خانواده‌ها می‌تواند گامی مؤثر در تقویت این سازه و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان باشد. رضایی و همکاران (۱۳۹۷) نیز تأکید کردند که باورهای خودکارآمدی نقش واسطه‌ای در رابطه بین حمایت اجتماعی و انگیزه تحصیلی ایفا می‌کنند. این یافته نشان‌دهنده نقش کلیدی حمایت‌های خانواده و جامعه در تقویت باورهای فراگیران و افزایش انگیزه تحصیلی است.

1. El-Sayed et al.
2. Nastiti et al.
3. Pedler et al.
4. Marley & Wilcox
5. Daniel et al.

روش تحقیق

این پژوهش از نوع همبستگی است و برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مسیر استفاده می‌کند. تحلیل مسیر، زیرمجموعه‌ای از مدل‌سازی معادلات ساختاری است که به‌عنوان تعمیمی از تحلیل رگرسیون، امکان بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته را فراهم می‌کند.

جامعه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش شامل تمام دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه صنعتی اصفهان در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲، به تعداد ۲۰۲۸ نفر، بر اساس آمار ارائه‌شده توسط معاونت آموزشی دانشگاه است. به دلیل پراکندگی و حجم بالای جامعه، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد. در مرحله اول، چهار رشته به صورت تصادفی از میان رشته‌های موجود انتخاب شدند. سپس، از هر رشته یک ورودی به صورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه‌ها بین آنها توزیع شد. تعداد نمونه انتخاب‌شده به صورت تصادفی ۳۵۰ نفر بوده است.

ابزار اندازه‌گیری

برای اندازه‌گیری حمایت خانواده^۱ از پرسشنامه ادراک حمایت خانواده (PSS-Fa)، طراحی شده توسط پروسدیانو و هلر^۲ (۱۹۸۳)، استفاده شد. این پرسشنامه شامل ۲۰ سؤال در طیف لیکرت هست. این پرسشنامه توسط ثنایی و همکاران (۱۳۹۶) در ایران هنجاریابی شده و روایی محتوایی و پایایی آن تأیید شده است. در این پژوهش، روایی محتوایی پرسشنامه با نظر متخصصان موضوعی بررسی و تأیید شد. همچنین، پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه شد و ضریب پایایی ۰/۸۳ به دست آمد.

برای اندازه‌گیری حمایت دانشگاهی^۳ از پرسشنامه حمایت دانشگاهی از دانشجویان (SASS)، طراحی شده توسط مازر و تامسون^۴ (۲۰۰۹)، استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۱۵ سؤال و سه مؤلفه احترام^۵، انگیزشی^۶ و حمایت از تخلیه هیجانی^۷ است. این ابزار در پژوهش‌های پیشین در ایران هنجاریابی شده و پایایی آن تأیید شده است (ملکی و همکاران، ۱۴۰۳). در این پژوهش، روایی محتوایی پرسشنامه توسط متخصصان موضوعی بررسی و تأیید شد. همچنین، پایایی آن با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد و ضرایب پایایی برای مؤلفه‌های احترام ۰/۷۴، انگیزشی ۰/۸۶ و حمایت از تخلیه هیجانی ۰/۷۹ به دست آمد.

حمایت اجتماعی^۸ با استفاده از پرسشنامه حمایت اجتماعی (SS-A)، طراحی شده توسط واکس و همکاران^۹ (۱۹۸۶) اندازه‌گیری شد. این پرسشنامه دارای ۲۳ سؤال با مقیاس لیکرت است و در سه بعد خانوادگی، دوستان و دیگران به

1. family support
2. Procidano & Heller
3. academic support
4. Mazer & Thompson
5. esteem
6. motivational
7. venting support
8. social support
9. Vaux et al.

بررسی حمایت جامعه می‌پردازد. این ابزار توسط ابراهیمی قوام‌آبادی در ایران هنجاریابی شده و روایی و پایایی آن تأیید شده است (ترابی، ۱۳۹۳). روایی و پایایی این پرسشنامه در تحقیقات گذشته تأیید شده است. در این پژوهش، روایی محتوایی پرسشنامه توسط متخصصان موضوعی بررسی و تأیید شد. پایایی آن با روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید و ضرایب پایایی برای بعد خانوادگی ۰/۸۹، برای بعد دوستان ۰/۹۱ و برای بعد دیگران ۰/۷۳ به دست آمد. برای اندازه‌گیری احساس تعلق آکادمیک از پرسشنامه طراحی شده توسط اندرسون و کنروی^۱ (۲۰۰۲) استفاده شد. این پرسشنامه در طیف لیکرت طراحی شده و شامل سه مؤلفه درگیری در فعالیتهای آموزشی^۲، ارتباط^۳ و تعهد^۴ است. این ابزار توسط محمدی در ایران هنجاریابی شده و روایی و پایایی آن بررسی و تأیید شده است. در این پژوهش، روایی محتوایی پرسشنامه توسط متخصصان موضوعی بررسی و تأیید شد. پایایی آن با روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید و ضرایب پایایی برای مؤلفه‌های درگیری در فعالیتهای آموزشی^۵ ۰/۷۰، ارتباط^۶ ۰/۷۵ و تعهد^۷ ۰/۷۴ به دست آمد. برای اندازه‌گیری شیفتگی تحصیلی از پرسشنامه مارتین و جکسون^۵ (۲۰۰۸) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۹ سؤال با مقیاس پنج‌گزینه‌ای لیکرت است. این ابزار در ایران توسط جلیلی و همکاران (۱۳۹۷) اعتباریابی شده است. در این پژوهش، روایی محتوایی پرسشنامه توسط متخصصان موضوعی تأیید شد و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید و ضریب ۰/۸۶ به دست آمد. برای تحلیل داده‌ها از همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر استفاده شده است. داده‌ها در این پژوهش با نرم‌افزارهای SPSS و AMOS تحلیل شدند.

یافته‌ها

همان‌گونه که در بالا بدان اشاره شد، برای تحلیل داده‌ها و آزمون مدل مفهومی از تحلیل مسیر استفاده شده است. در جدول (۱) آمار توصیفی مربوط به متغیرهای مدل ارائه شده است.

جدول (۱) آمار توصیفی متغیرهای مدل مفهومی

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
حمایت دانشگاهی	۲/۷۵۳	۰/۵۲۲	۲/۲۶	۳/۹۰
حمایت خانواده	۳/۵۷۸	۰/۴۴۵	۳/۱۲	۴/۵۹
حمایت جامعه	۲/۵۵۸	۰/۴۵۹	۲/۲۶	۳/۲۶
احساس تعلق آکادمیک	۲/۷۷۸	۰/۶۰۹	۲/۲۶	۴/۲۶
شیفتگی تحصیلی	۳/۰۴۱	۰/۴۶۷	۲/۲۶	۳/۸۵

1¹⁰. Anderson-Butcher & Conroy

2. Engagement

3¹². Connectedness

4¹³. Commitment

5. Martin & Jackson

در جدول (۲) همبستگی میان متغیرهای مدل مفهومی ارائه شده است. نتایج به دست آمده در ماتریس همبستگی جدول (۲) ارائه شده است.

جدول (۲) ماتریس همبستگی بین متغیرهای مدل مفهومی

متغیرها	حمایت دانشگاهی	حمایت خانواده	حمایت جامعه	احساس تعلق آکادمیک	شيفتگی تحصیلی
حمایت دانشگاهی	۱				
حمایت خانواده	۰/۰۵	۱			
حمایت جامعه	۰/۰۳	۰*/۳۴	۱		
احساس تعلق آکادمیک	۰**/۲۰	۰*/۶۵	۰*/۷۹	۱	
شيفتگی تحصیلی	۰*/۳۹	۰*/۵۰	۰*/۷۴	۰*/۷۸	۱

*معنی دار در سطح ۰/۰۵

**معنی دار در سطح ۰/۰۱

همان گونه که در جدول (۲) دیده می شود بین متغیرهای حمایت دانشگاهی، حمایت خانواده و حمایت جامعه با احساس تعلق آکادمیک و شيفتگی تحصیلی رابطه معنی دار در سطح ۰/۰۵ وجود دارد. در ادامه بر اساس مدل نظری ارائه شده در بالا و با استفاده از تحلیل مسیر به بررسی ضرایب مسیر و برازش مدل پرداخته می شود. در جدول (۳) ضرایب رگرسیونی بین متغیرهای تحقیق طبق مدل ارائه شده است.

جدول (۳) ضرایب رگرسیونی بین متغیرهای تحقیق

مسیر متغیرها	ضرایب مسیر	خطای اندازه گیری	C R	sig	ضرایب غیر مستقیم	اثر کلی
حمایت آکادمیک --- < احساس تعلق آکادمیک	۰/۱۴	۰/۰۳	۳/۶۵	۰/۰۰۰۱	-	۰/۲۵
حمایت خانواده --- < احساس تعلق آکادمیک	۰/۵۷	۰/۰۴	۱۱/۹۳	۰/۰۰۰۱	-	۰/۵۷
حمایت جامعه --- < احساس تعلق آکادمیک	۰/۸۶	۰/۰۴	۱۸/۶۵	۰/۰۰۰۱	-	۰/۸۶
احساس تعلق آکادمیک --- < شيفتگی تحصیلی	۰/۱۹	۰/۰۶	۳/۱۲	۰/۰۰۲	-	۰/۲۰

مسیر متغیرها	ضرایب مسیر	خطای اندازه‌گیری	C R	sig	ضرایب غیر مستقیم	اثر کلی
حمایت آکادمیک---> شیفتگی تحصیلی	۰/۳۴	۰/۰۳	۱۰/۴۹	۰/۰۰۰۱	۰/۱۲	۰/۳۶
حمایت خانواده---> شیفتگی تحصیلی	۰/۱۵	۰/۰۵	۲/۹۲	۰/۰۰۰۳	۰/۱۱	۰/۳۰
حمایت جامعه---> شیفتگی تحصیلی	۰/۵۱	۰/۰۶	۸/۰۳	۰/۰۰۰۱	۰/۱۶	۰/۶۷

جدول (۳) ضرایب رگرسیونی بین متغیرهای مدل را نشان می‌دهد. با توجه به سطح معنی‌داری ضرایب مسیر غیراستاندارد شده، تمامی متغیرها در سطح $0/05$ دارای اثرات مستقیم معنی‌دار هستند. به عبارت دیگر، مسیرهای ترسیم‌شده در مدل نظری از نظر آماری معنی‌دار هستند.

جدول (۴) نتایج آزمون سوبل را برای بررسی نقش میانجی‌گری احساس تعلق به مدرسه در رابطه بین متغیرهای حمایت خانواده، حمایت اجتماعی و حمایت آکادمیک با شیفتگی تحصیلی ارائه می‌دهد.

جدول (۴) بررسی اثر میانجی به وسیله آزمون سوبل در مدل

مسیر متغیر	آماره آزمون سوبل	sig
حمایت آکادمیک---> احساس تعلق آکادمیک---> شیفتگی تحصیلی	۲/۸۲	۰/۰۰۲
حمایت خانواده---> احساس تعلق آکادمیک---> شیفتگی تحصیلی	۳/۵۹	۰/۰۰۰۱
حمایت جامعه---> احساس تعلق آکادمیک---> شیفتگی تحصیلی	۳/۸۲	۰/۰۰۰۱

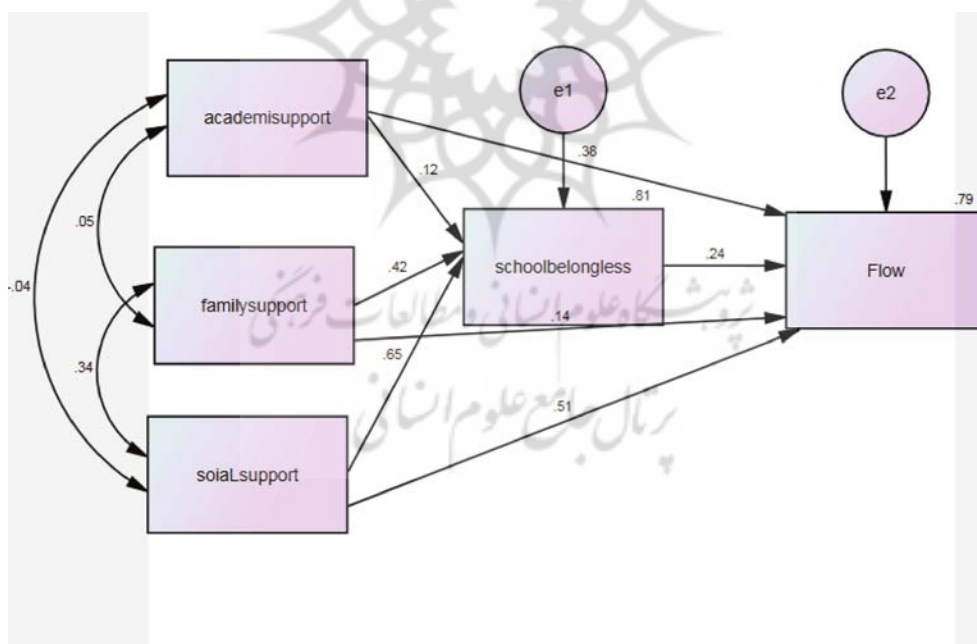
همان‌گونه که در جدول (۴) دیده می‌شود متغیر میانجی در مدل دارای نقش میانجی‌گری معنی‌دار در رابطه میان متغیرهای برون‌زاد و وابسته در سطح $0/05$ است. در ادامه شاخص‌های پرازش مدل بررسی می‌شود.

در جدول (۵) نتایج اطلاعات حاصل از پرازش مدل ارائه شده است.

جدول (۵) شاخص‌های برازش مدل

وضعیت برازش	آماره	شاخص‌های برازش مدل
مطلوب	۱/۲۱	CMIN/DF
مطلوب	۰/۹۱	GFI
مطلوب	۰/۹۰	NFI
مطلوب	۰/۹۱	RFI
مطلوب	۰/۹۳	IFI
مطلوب	۰/۹۲	TLI
مطلوب	۰/۹۰	CFI
مطلوب	۰/۰۴	RMSEA

با توجه به جدول (۵) می‌توان گفت که مدل ارائه‌شده بر اساس شاخص‌های جدول بالا دارای برازش است. در زیر مدل نهایی به همراه ضرایب مسیر استاندارد شده ارائه شده است.



شکل (۲) مدل نهایی و ضرایب مسیر استاندارد

بحث

بررسی‌ها نشان می‌دهد که در رابطه با موضوع شیفتگی تحصیلی ضعف‌ها و کاستی‌های زیادی وجود دارد و نه تنها در ایران، بلکه در سطح جهانی با چالش‌های جدی مواجه است. دانشجویان، حتی استعداد‌های درخشان، اغلب از شیفتگی تحصیلی کافی برخوردار نیستند. بی‌توجهی به این مسئله پیامدهای نامطلوبی مانند افت تحصیلی، ترک تحصیل، اخراج یا توقف در تحصیل به دنبال دارد که خسارت‌های مالی و انسانی قابل توجهی به نظام آموزش عالی در جهان وارد می‌کند. در ایران نیز این مشکل یکی از چالش‌های اصلی نظام آموزشی است که منجر به هدررفت منابع مالی و انسانی می‌شود. بر این اساس، هدف از اجرای این پژوهش بررسی تأثیر عوامل اجتماعی بر شیفتگی تحصیلی دانشجویان رشته‌های فنی و مهندسی دانشگاه صنعتی اصفهان با میانجی‌گری احساس تعلق آکادمیک است. این مطالعه به دنبال آن است که مشخص کند آیا تقویت حمایت‌های اجتماعی و ایجاد محیط آکادمیک جذاب می‌تواند به رفع مشکلات مرتبط با شیفتگی تحصیلی کمک کند یا خیر. در ادامه، یافته‌های پژوهش تحلیل و پیشنهاد‌های کاربردی ارائه می‌شود.

نتایج پژوهش نشان داد که حمایت خانواده با شیفتگی تحصیلی رابطه‌ای معنی‌دار در سطح ۰/۰۵ دارد. بر این اساس می‌توان اذعان داشت که حمایت خانواده از دانشجویان در راستای شیفتگی و اشتیاق آنان نسبت به تحصیل در دانشگاه بسیار مهم است. چراکه می‌توان گفت خانواده‌ها با تأمین نیازهای مادی و عاطفی دانشجویان، به آنها امنیت خاطر داده و آنان نیز با آرامش و اشتیاقی بیشتر نسبت به تحصیل در دانشگاه اهتمام می‌ورزند. این یافته با نظریه بروک و همکاران (۱۹۹۰؛ به نقل از بیان‌فر و همکاران، ۱۴۰۰) مطابقت دارد که تأکید می‌کند مشکلات ارتباطی در سبک تعاملات خانوادگی به نگرانی، اضطراب، خستگی و بی‌حوصلگی و بی‌ارزشی در فرزندان منجر می‌شود. همچنین، بر اساس نظریه کنترل اجتماعی الیوت (۱۹۸۵) وجود فشار در درون خانواده‌ها و نبود روابط صمیمانه میان والدین و فرزندان، احساس خودارزشمندی، کارآمدی و کنترل عواطف منفی به شیوه‌ای سازنده را در فرزندان کاهش می‌دهد (پارک و لی، ۲۰۲۰)؛ به گونه‌ای که بسیاری از دانشجویان که اشتیاق تحصیلی پایینی داشته و پیشرفت تحصیلی ندارند از حمایت‌های لازم توسط والدین بی‌بهره هستند.

از سوی دیگر، یافته‌های پژوهش بیانگر رابطه معنی‌دار حمایت دانشگاهی با شیفتگی تحصیلی دانشجویان در سطح ۰/۰۵ است. حمایت عوامل دانشگاه در راستای اشتیاق دانشجویان نسبت به تحصیل در این مکان تأثیر بسیاری دارد. دانشگاه با تأمین امکانات مادی و روحی مانند تغذیه مناسب، برخورد محترمانه، محیط پاکیزه، سهولت دریافت پیشنهادات و انتقادات دانشجویان، تسهیلات ورزشی، برنامه‌های آموزشی و پژوهشی می‌تواند در ایجاد اشتیاق آنان نسبت به تحصیل بسیار کارآمد باشد. این یافته‌ها نیز تا حدودی با نظریه همبستگی اجتماعی امیل دورکیم همسوس است که بر اهمیت حمایت و همبستگی در یک مجموعه برای پیشگیری از ناهنجاری‌ها

تأکید دارد. بر اساس این نظریه، عدم حمایت و احساس بی‌توجهی در محیط دانشگاه می‌تواند به کاهش انگیزه و انحرافات رفتاری منجر شود؛ به طوری که یکی از عوامل کجروی و انحراف آن است که افراد یک مجموعه به این باور برسند که محیط و امکانات در اختیار آنها قرار نگرفته و توسط عوامل یک مجموعه حمایت نشده و به طور عادلانه به آنها توجه نمی‌شود بدین ترتیب دست به اقدامات غیرقانونی زده و از انگیزه و اشتیاق لازم خواهند افتاد (فلاح‌منش و وطن‌خواه، ۱۳۹۸)؛ بنابراین، دانشگاه با ارائه امکانات مناسب و نگاه عادلانه به دانشجویان می‌تواند اشتیاق تحصیلی آن‌ها را تقویت کند. یافته‌های این پژوهش با نتایج مطالعات شکیباراد و همکاران (۱۴۰۲)، خدمتیان و همکاران (۱۴۰۲)، اکبری و یاراحمدی (۱۴۰۰) و عارفی و همکاران (۱۳۹۸) همخوانی دارد که همگی بر نقش حمایت دانشگاهی در تقویت شیفتگی تحصیلی تأکید کرده‌اند. برنامه‌های آموزشی و پژوهشی مناسب از سوی دانشگاه می‌تواند در این راستا بسیار مؤثر باشد.

یافته‌های پژوهش نشان داد که حمایت جامعه نیز با شیفتگی تحصیلی رابطه‌ای معنی‌دار در سطح ۰/۰۵ دارد. از این‌رو مهم است که جامعه به‌نوبه خویش در جهت تحصیل دانشجویان اهتمام جدی داشته باشد. اقشار مختلف جامعه و نهادهای مختلف می‌توانند با تعامل با عوامل دانشگاه و تأمین امکانات مورد نیاز دانشجویان در راستای تسهیل امور آنان مؤثر باشند. همچنین، حمایت جامعه از طریق ترویج فرهنگ ارج نهادن و ارزش و عزت دادن به دانشجویان تحت عنوان حمایت احساسی و عاطفی در این راستا بسیار اهمیت دارد. این یافته را می‌توان با نظریه خودتعیین‌گری تبیین کرد که تأکید دارد که حمایت اجتماعی با شکوفایی پتانسیل‌های درونی افراد نقش تسهیل‌گری داشته و زمانی که افراد جامعه از متریبان نظیر دانشجویان و دانش‌آموزان حمایت کنند، آنان پیشرفت نموده و انگیزه و شیفتگی لازم را نسبت به تحصیل خواهند داشت (رایان و دسی^۱، ۲۰۱۷). نتایج این پژوهش با نتایج تحقیق نستیتی و همکاران (۲۰۲۳) نیز همسویی دارد که بیانگر وجود رابطه بین حمایت جامعه و شیفتگی تحصیلی است.

یافته‌های پژوهش همچنین نشان‌دهنده ارتباط میان حمایت خانواده، حمایت اجتماع و حمایت دانشگاه با شیفتگی تحصیلی از طریق میانجی‌گری احساس تعلق آکادمیک است. حمایت‌های خانواده، اجتماع و دانشگاه تنها زمانی به افزایش شیفتگی تحصیلی منجر می‌شوند که ابتدا احساس تعلق دانشجویان به محیط آکادمیک تقویت شود. بدون این احساس تعلق، اقدامات حمایتی والدین، اجتماع و دانشگاه در زمینه شیفتگی تحصیلی دانشجویان بی‌نتیجه خواهد بود. بنابراین، تقویت احساس تعلق دانشجویان به محیط آکادمیک می‌تواند موجب بهبود عملکرد و افزایش بهره‌وری دانشجویان، کاهش نرخ ترک تحصیل، تسریع در تحقق اهداف دانشگاه، افزایش مشارکت دانشجویان و تقویت همکاری گروهی، کاهش استرس‌های مدیریتی به مجموعه دانشگاه و کاهش تنش در محیط دانشگاه، بالا رفتن احساس رضایت و ارزشمندی، بهبود سلامت روان، افزایش خلاقیت و نوآوری،

بهبود تمرکز در کلاس‌ها و جدیت در دنبال کردن اهداف آموزش و افزایش انگیزه یادگیری شود. این یافته با نظریه نیازهای مازلو^۱ (۱۹۵۴) همخوانی دارد؛ او عقیده داشت که احساس تعلق از جمله نیازهای اساسی انسان است و در سلامت روانی او بسیار تأثیرگذار است. حس تعلق نوعی حس درونی بوده و به معنای عضوی از یک مجموعه بودن است. از این رو مازلو آن را در جایگاه سوم سلسله مراتب نیازها قرار داد. به طوری که، اگر فردی خودش را عضوی از جامعه یا گروه و مجموعه نداند به اضطراب و احساس ناامنی او منجر می‌شود (آنانت^۲، ۱۹۶۹). بنابراین، تقویت احساس تعلق به محیط آکادمیک نه تنها برای سلامت روان دانشجویان ضروری است، بلکه می‌تواند انگیزه و شیفتگی تحصیلی آنها را به طور قابل توجهی افزایش دهد.

نتیجه‌گیری

در نتیجه، خانواده، جامعه و عوامل دانشگاه باید توجه داشته باشند که حمایت از دانشجویان تنها زمانی شیفتگی تحصیلی آنان را ارتقا می‌بخشد که ابتدا احساس تعلق آنها به محیط آکادمیک تقویت شود. بر این اساس، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- ۱) به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری پیشنهاد می‌شود جلسات آموزشی و تبیینی برای خانواده‌های دانشجویان برگزار کند تا با تقویت حمایت عاطفی و مادی، حس تعلق و شیفتگی تحصیلی دانشجویان به محیط دانشگاه افزایش یابد.
- ۲) توصیه می‌شود وزارت علوم با همکاری نهادهای اجتماعی، به منظور ایجاد دلبستگی به محیط آکادمیک و تقویت شیفتگی تحصیلی دانشجویان، دانشگاه‌ها را به امکانات رفاهی، پژوهشی، ورزشی و تفریحی مجهز سازند.
- ۳) پیشنهاد می‌شود دانشگاه‌ها سازوکاری مسالمت‌آمیز و مؤثر برای دریافت انتقادات و پیشنهادات دانشجویان فراهم کنند.
- ۴) نهادهای فرهنگی باید با جهت‌دهی به جو اجتماعی، به منزلت و ارزش دانشجویان توجه کرده و نیازهای روان‌شناختی اساسی آنها را در اولویت قرار دهند.
- ۵) به پژوهشگران توصیه می‌شود سایر عوامل تأثیرگذار بر شیفتگی تحصیلی را بررسی کنند تا درک جامع‌تری از این موضوع به دست آید.
- ۶) با توجه به محدودیت این پژوهش به دانشجویان کارشناسی دانشگاه صنعتی اصفهان، پیشنهاد می‌شود پژوهشگران این مطالعه را در سایر دانشگاه‌ها و جوامع دانشجویی نیز انجام دهند.

1. Maslow
2. Anant

References

- Anant, S. (1969). A cross cultural study of belongingness, anxiety and self-sufficiency. *Acta psychological*, 31, 385-393.
- Anderson-Butcher, D., & Conroy, D. E. (2002). Factorial and criterion validity of scores of a measure of belonging in youth development programs. *Educational & Psychological Measurement*, 62(5), 857-876. <https://doi.org/10.1177/001316402236882>
- Asakawa, K. (2010). Flow experience, culture, and well-being: how do autotelic Japanese college student feel, behave, and think in their daily lives? *Journal of Happiness Studies*, 11, 205-223. <https://doi.org/10.1007/s10902-008-9132-3>.
- Bayanfar, F., Partonejad, N., & Tabatabaei, S. M. (2017). Predicting academic enthusiasm based on family emotional climate and academic support in students: The mediating role of academic emotions. *Family & Research Quarterly*, 18(4), 31-48. [In Persian]
- Bayat, M., & Molashahi, M. R. (2022). *Investigating the process of dropping out and staying out of education in education (years 1401-1393)*. Islamic Council Research Center. [In Persian]
- Bean, J. P., & Eaton, S. B. (2000). A psychological model of college student retention. *Reworking the Student Departure Puzzle*, 1, 48-61.
- Csikszentmihalyi, M. (1975/2000). *Beyond boredom and anxiety: Experiencing flow in work and play* (2nd ed.). Jossey Bass.
- Csikszentmihalyi, M., Abuhamdeh, S., & Nakamura, J. (2005). Flow. In A. Elliot (Ed.), *Handbook of competence and motivation* (pp. 598-698). The Guilford Press.
- Dashti Fardoui, S. (2022). A review of individual and social factors related to academic achievement, *First National Conference on Psychological and Educational Updates, Bandar Abbas*, <https://civilica.com/doc/1593998> [In Persian]
- El-Sayed, M. M., Taha, S. M., Abdelhay, E. S., & Hawash, M. M. (2024). Understanding the relationship of academic motivation and social support in graduate nursing education in Egypt. *BMC Nursing*, 23(1), 12.
- Esmail Pourbandbani, M., Naderi Shad, Sh., Kobraei Abkenar, F., & Gholami Chabaki, B. (2017). Study of academic decline and some factors related to it from the perspective of students of Guilan University of Medical Sciences. *Research in Medical Education*, 9(3), 65-72. [In Persian]
- Fallah-Manesh, E., & Vatankhah, H. (2019). The relationship between social support

- and intelligence beliefs with academic motivation in students. *Journal of Excellence in Counseling & Psychotherapy*, 8, 74-86. [In Persian]
- Fong, C. J., Zaleski, D. J., & Leach, J. K. (2015). The challenge–skill balance and antecedents of flow: A meta-analytic investigation. *The Journal of Positive Psychology*, 10(5), 425-446. <https://doi.org/10.1080/17439760.2014.967799>
- Fullagar, C. J., Knight, P. A., & Sovern, H. S. (2013). Challenge/skill balance, flow, and performance anxiety. *Applied Psychology: An International Review* 62(2), 236-259. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2012.00494.x>
- Ganji, M., Niazi, M., & Heydarian, A. (2018). Study of social factors affecting cultural participation in the university environment. *Applied Sociology*, 29(3), 19-40. [In Persian]
- Gharibi, F., Fazli, S., & Gharibi, A. (1401). Predicting academic enthusiasm based on family functioning and academic resilience in elementary school students. *Social Sciences, Ferdowsi University of Mashhad*, 19(3), 262-239. [In Persian]
- Gump, S. E. (2004). Keep students coming by keeping them interested: Motivators for class attendance. *College Student Journal*, 38(1), 157–160
- Hekmatpour, M. (2021). *Academic decline of students (reasons and solutions)*. Website of Shahid Beheshti University, Internet address: B2n.ir/j25835. [In Persian]
- Jalili, F., Arefi, M., Qumrani, A., & Originator, Gh. R. (2018). The effectiveness of self-determination training on the motivation and academic enthusiasm of student teachers at Farhangian University of Birjand. *Journal of Educational Psychology Studies*, 16(34), 27-58. [In Persian]
- Kharabati, S., & Yazdanfar, S. A. (2016). Factors affecting the creation of attachment to place in student dormitories. *Iranian Scientific Association of Architecture & Urban Planning*, 13, 139-148. [In Persian]
- Khedmatiyani, A., Noami, A., Zarei, I., & Khalafi, A. (2022). Examining the relationship between academic hard work and academic fascination and academic flourishing with the mediation of adaptive academic coping style. *Iranian Journal of Developmental & Educational Psychology*, 4(2), 244-255. [In Persian]
- Khedmatiyani, A., Noami, A., Zarei, I., & Khalafi, A. (2023). The effect of the growing mind educational program on hard work, fascination and academic flourishing. *Knowledge & Research Quarterly in Applied Psychology*, 24(91), 124-136. [In Persian]
- Maleki, Z., Shokri, O., & Almasi, F. (1403). Validation of the Persian version of the Perceived

- Academic Support Questionnaire for adolescents. *Scientific Quarterly Research in School & Virtual Learning*, 12(1), 69-80. doi: 10.30473/etl.2024.68956.4071. [In Persian]
- Marley, S. C., & Wilcox, M. J. (2022). Do family and peer academic social supports predict academic motivations and achievement of first-year college students?. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 14(3), 958-973.
- Maslow, A (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper and row.
- Martin, A. J., & Jackson, S. A. (2008). Brief approaches to assessing task absorption and enhanced subjective experience: Examining 'short' and 'core' flow in diverse performance domains. *Motivation & Emotion*, 32, 141-157.
- Mirzaei-Fandokht, O., Ahmadzadeh, M., Azizmohammadi, S., & Amjadi, M. (2010). The role of social support and perfectionism in the academic enthusiasm of nursing and midwifery students. *Journal of Educational Strategies in Medical Sciences*, 13(3), 260-266. [In Persian]
- Mirzaeikhah, M., Rezaei, H., Abdullahpour, A., & Shakoui, H. (2022). Factors affecting academic failure of students of Semnan University of Medical Sciences. *Development Strategies in Medical Education*, 9(1), 36-44. [In Persian]
- Momeni, Kh., Abbasi, M., Pirani, Z., & Bagian-Kohl-e-Marz, M. J. (2017). The role of excitability and family emotional climate in predicting students' academic enthusiasm. *Cognitive Strategies in Learning*, 5(8), 159-182. [In Persian]
- Moneta, G. B. (2012). On the measurement and conceptualization of flow. In C. Peifer C. & S. Engeser (Eds.), *Advances in flow research* (pp. 23-50). Springer.
- Mosing, M. A., Butković, A., & Ullen, F. (2018). Can flow experiences be protective of work-related depressive symptoms and burnout? A genetically informative approach. *Journal of Affective Disorders*, 226, 6-11. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2017.09.017>
- Nastiti, D., Affandi, G. R., & Mariyati, L. I. (2023). Motivation and self-efficacy boost academic flow in students during COVID-19. In *Advances in social science, education and humanities research* (pp. 13-21). https://doi.org/10.2991/978-2-38476-052-7_3
- Norouzi, R. A., Chiragian-Radi, Nosrati-Hashi, A., & Azizi, S. M. (2013). The effect of individual, social, family and educational factors on academic failure from the perspective of students. *Educational Strategies*, 6(3), 183-187. [In Persian]
- Park, H., & Lee, K. S. (2020). The association of family structure with health behavior, mental health, and perceived academic achievement among adolescents: A 2018 Korean

- nationally representative survey. *BMC Public Health*, 2, Article 510.
- Pedler, M. L., Willis, R., & Nieuwoudt, J. E. (2022). A sense of belonging at university: Student retention, motivation and enjoyment. *Journal of Further & Higher Education*, 46(3), 397-408.
- Procidano, M. E., & Heller, K. (1983). Measures of perceived social support from friends and from family: three validation studies. *American Journal of Community Psychology*, 11(1), 1-24. <https://doi.org/10.1007/BF00898416>
- Qanbaran, A. H., Salehi, B., Ferdowsian, S., & Fath Elahi, S. (2017). Identifying the factors affecting the sense of belonging to the place in the university spaces of Tehran. *Iran's Higher Education*, 10(2), 47-65. [In Persian]
- Rezaei, E., Tohidi, A., & Mousavinasab, S. M. (2018). Social support and academic motivation: The mediating role of self-efficacy beliefs. *Journal of Education Studies & Perspectives*, 10(2), 54-74. [In Persian]
- Rijavec, M., Ljubin Golub, T., & Olčar, D. (2016). Can learning for exams make students happy? Faculty- related and faculty-unrelated flow experiences and well-being. *Croatian Journal of Education*, 18(1), 153-164. <https://dx.doi.org/10.15516/cje.v18i0.2223>
- Rijavec, M., Ljubin Golub, T., Jurčec, L., & Olčar, D. (2017). Working part-time during studies: The role of flow in students' well-being and academic achievement. *Croatian Journal of Education*, 19(3), 157-175. <https://doi.org/10.15516/cje.v19i0.2724>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. The Guilford Press. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-1-4899-2271-7>
- Salanova, M., Bakker, A. B., & Llorens, S. (2006). Flow at work: Evidence for an upward spiral of personal and organizational resources. *Journal of Happiness Studies*, 7, 1-22. <https://doi.org/10.1007/s10902-005-8854-8>
- Sanai, B., Hamish, S., Falahati, Shahreh, Homan Abbas (2016). *Family and marriage measurement scales*. Tehran: Ba'ath Publications. [In Persian]
- Seligman, M., & Csikszentmihalyi, M. (2001). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 56, 89- 90.
- Shakibarad, Kh., Jadidi, H., Tagvaini, A., & Maruti, Z. (2023). The effectiveness of the educational ethics package on the involvement and academic fascination of secondary school students. *Royesh Psychology Journal*, 12(8), 129-138. [In Persian]

- Sumaya, I. C., & Darling, E. (2018). Procrastination, flow, and academic performance in real time using the experience sampling method. *The Journal of Genetic Psychology, 179*(3), 123-131. <https://doi.org/10.1080/00221325.2018.1449097>
- Tarabi, Z. (2013). *Investigating the relationship between social support and cademic burnout in Payam Noor Abarkoh University students*. Bachelor's thesis, Payam Noor University, Abarkoh branch. [In Persian]
- Thompson, B., & Mazer, J. P. (2009). College Student Ratings of Student Academic Support: Frequency, Importance, and Modes of Communication. *Communication Education, 58*(3), 433-458. <https://doi.org/10.1080/03634520902930440>.
- UNESCO (2021). *Global education monitoring report 2020: Inclusion and education: All means all*. Publication No. 978-92-3-100388-2.
- Vaux, A., Phillips, J., Holly, L., Thomson, B., Williams, D., & Stewart, D. (1986). The social support appraisals (SS-A) scale: Studies of reliability and validity. *American Journal of Community Psychology, 14*(2), 195-219. <https://doi.org/10.1007/BF00911821>

